

Efikasnost cink-kalaj-oksidnih nanočestica kao fotokatalizatora u razgradnji aktivnih komponentata lekova iz zagađenih voda

**Dr Tamara Ivetić, viši naučni saradnik
Katedra za eksperimentalnu fiziku kondenzovane materije
Departman za fiziku, Prirodno-matematički fakultet,
Univerzitet u Novom Sadu**

Kratkoročni projekat od posebnog interesa za održivi razvoj u AP Vojvodini u 2015. godini, traje do jula 2016. god.;

- Naziv projekta: Optimizacija primene mešanih nanokristalnih oksidnih fotokatalizatora u cilju smanjenja nepoželjnih farmaceutika u otpadnim vodama u slivu Dunava na području Vojvodine
- Oblast istraživanja: Uređenje i zaštita životne sredine

Zaštita životne sredine – Potreba današnjice

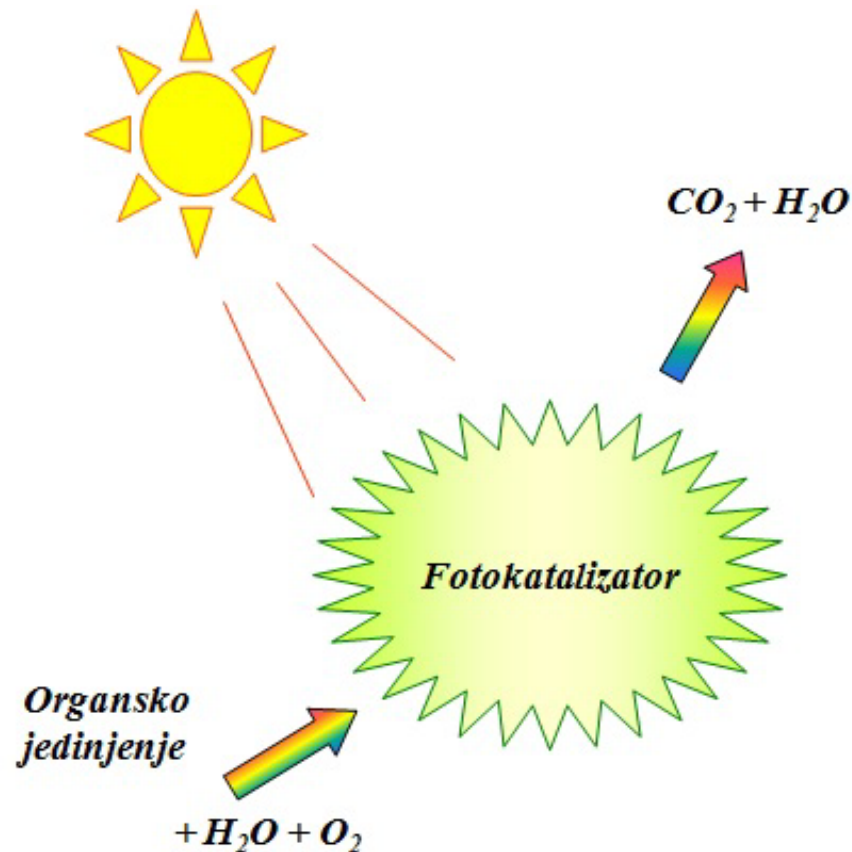
Zašto fotokataliza, zašto lekovi?

Ben Osborne

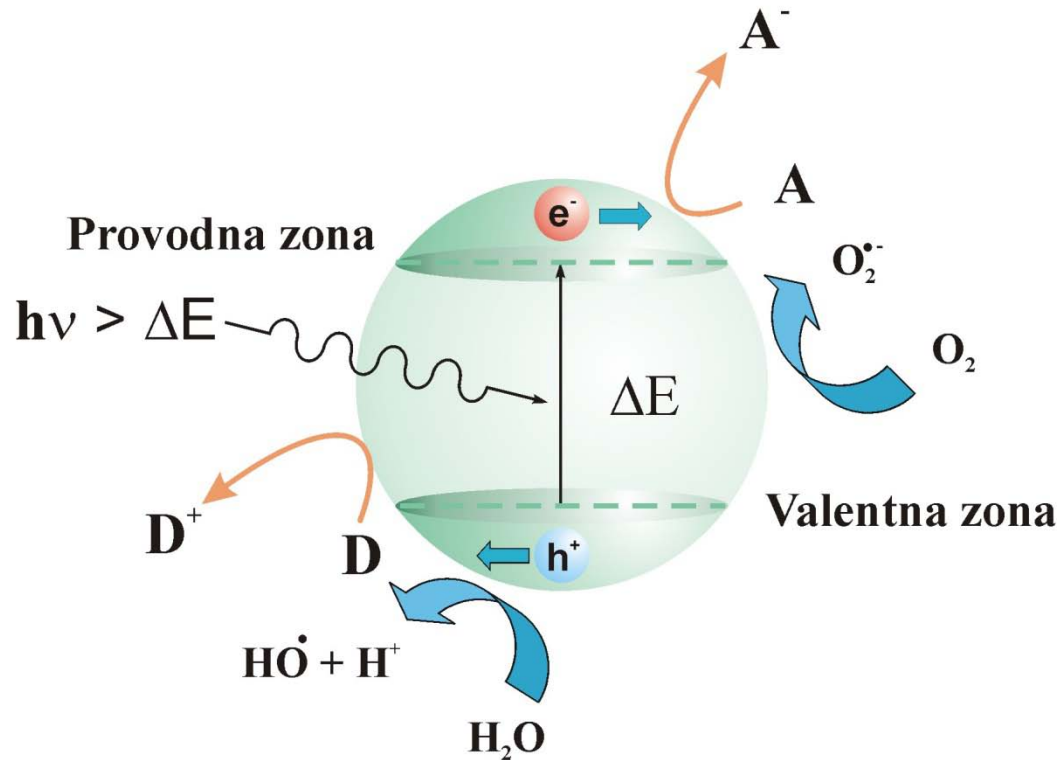
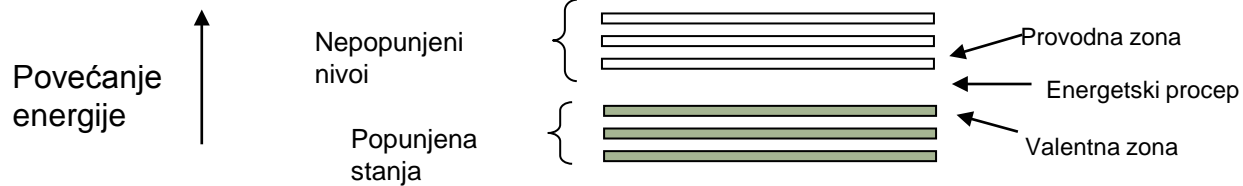
Fotokataliza

- Promena u brzini reakcije ili njenom iniciranju pod dejstvom svetlosti u prisustvu supstanci koje se nazivaju fotokatalizatori

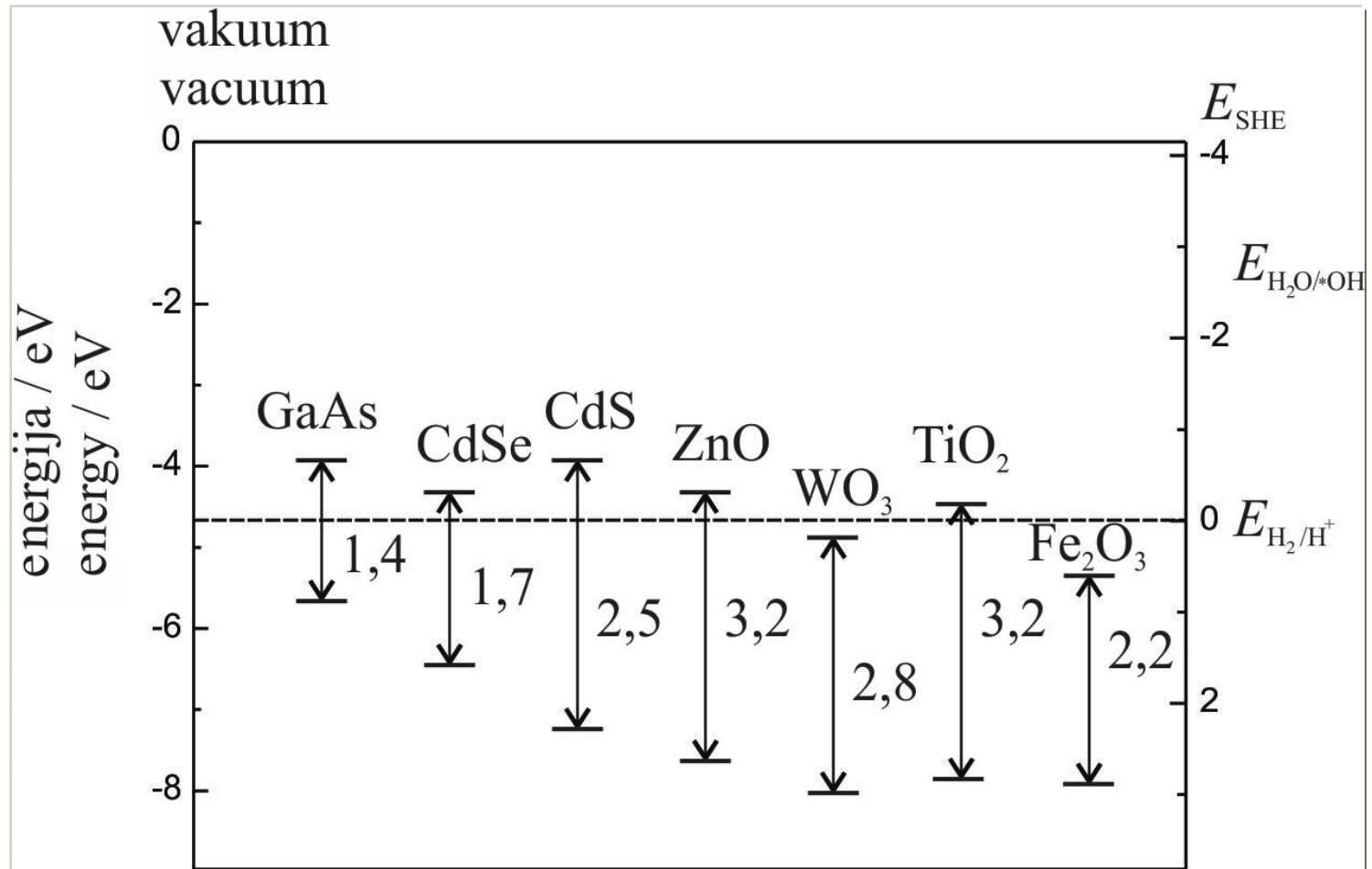
Fotokataliza

- Najvažniji fotokatalizatori su poluprovodnici

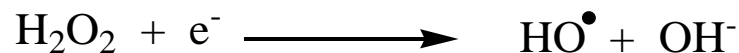
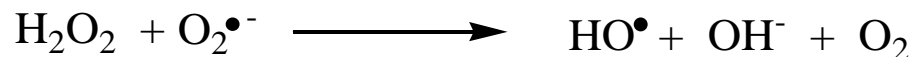
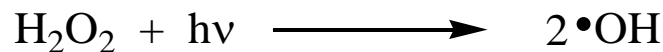
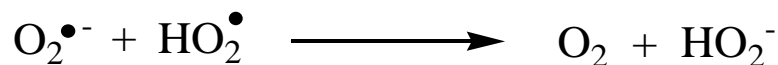
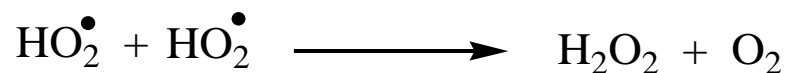
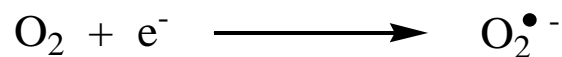
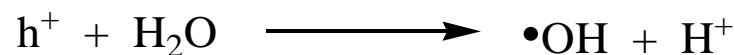
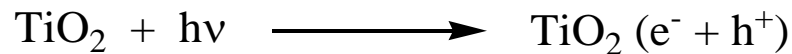
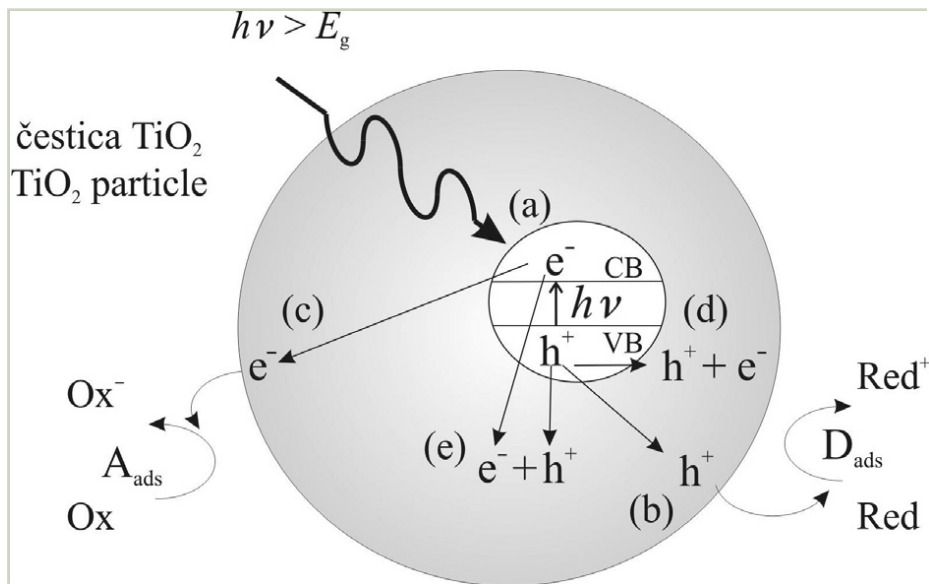

Opšta shema fotokatalitičkog procesa

Poluprovodnički fotokatalizatori

Metal-oksadni poluprovodnici: Titanijum-dioksid TiO_2

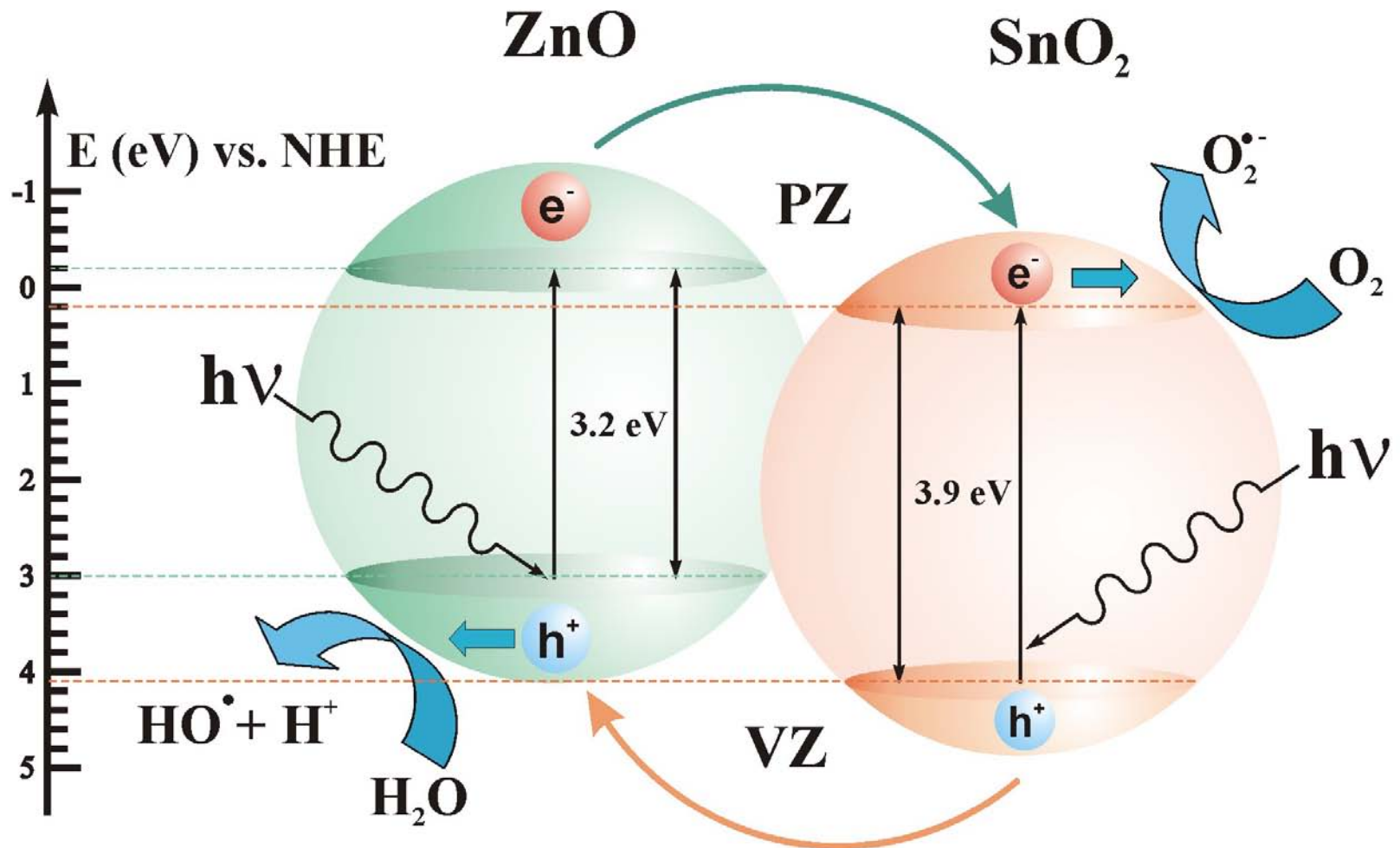

Poluprovodnički oksidi cinka i kalaja (ZnO, SnO₂)

- Poluprovodnici širokog energetskeg procepa
- Obećavajuća svojstva za elektro-optičke primene
- Povoljna cene, pristupačnost, netoksičnosti tj. hemijske inertnost
- Fotostabilnost, dobra fotoreaktivnost: pogodnost za fotokatalitičke procese u zaštiti životne sredine
- Najnovija istraživanja pokazuju dosta obećavajuća svojstva mešanog sistema ZnO/SnO₂, čijim povezivanjem-kuplovanjem valentnih i provodnih zona može da se prevaziđe problem brze rekombinacije para elektron/šupljina mehanizmom razdvajanja naelektrisanja i time produži vreme uticaja i efikasnost katalizatora-poluprovodnika u razgradnji organski zagađujuće materije

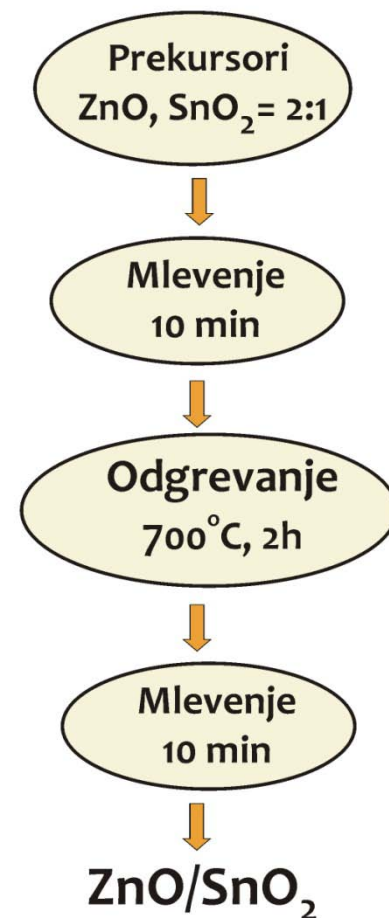
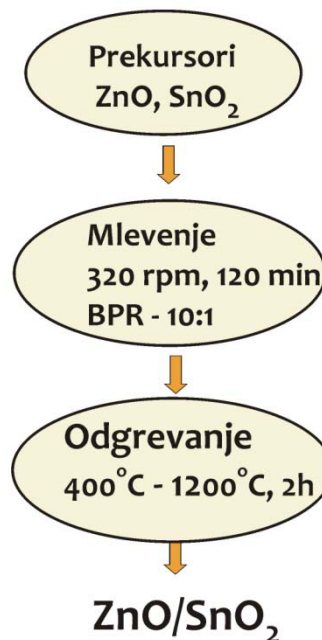
Mehanizam razdvajanja naelektrisanja kod ZnO/SnO₂ katalizatora

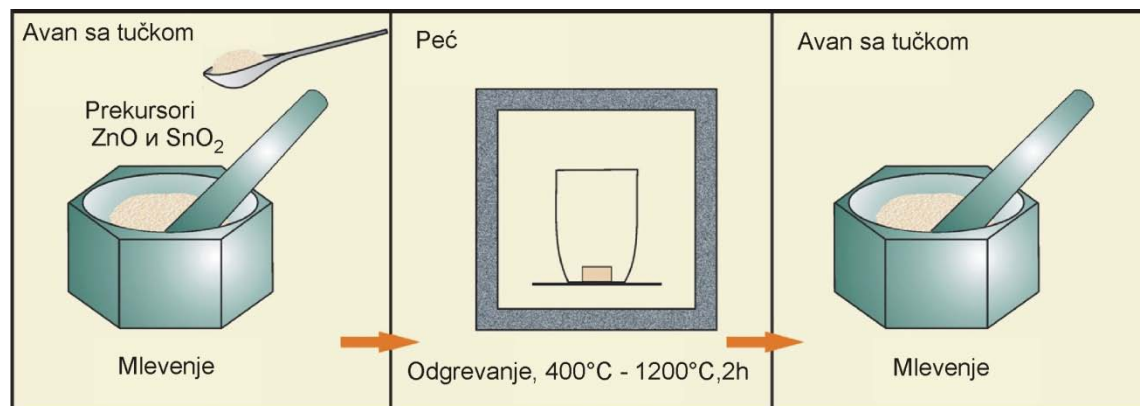
Priprema ZnO/SnO₂ katalizatora

✓ Mehanohemijska metoda

1. Planetarni mlin
Retsch PM100
ZrO₂ posude, ZrO₂
10 mm kuglice

2. Ručno mlevenje

Strukturna i optička karakterizacija mešanog ZnO/SnO₂ praha i njegova fotokatalitička efikasnost

❖ Metode karakterizacije:

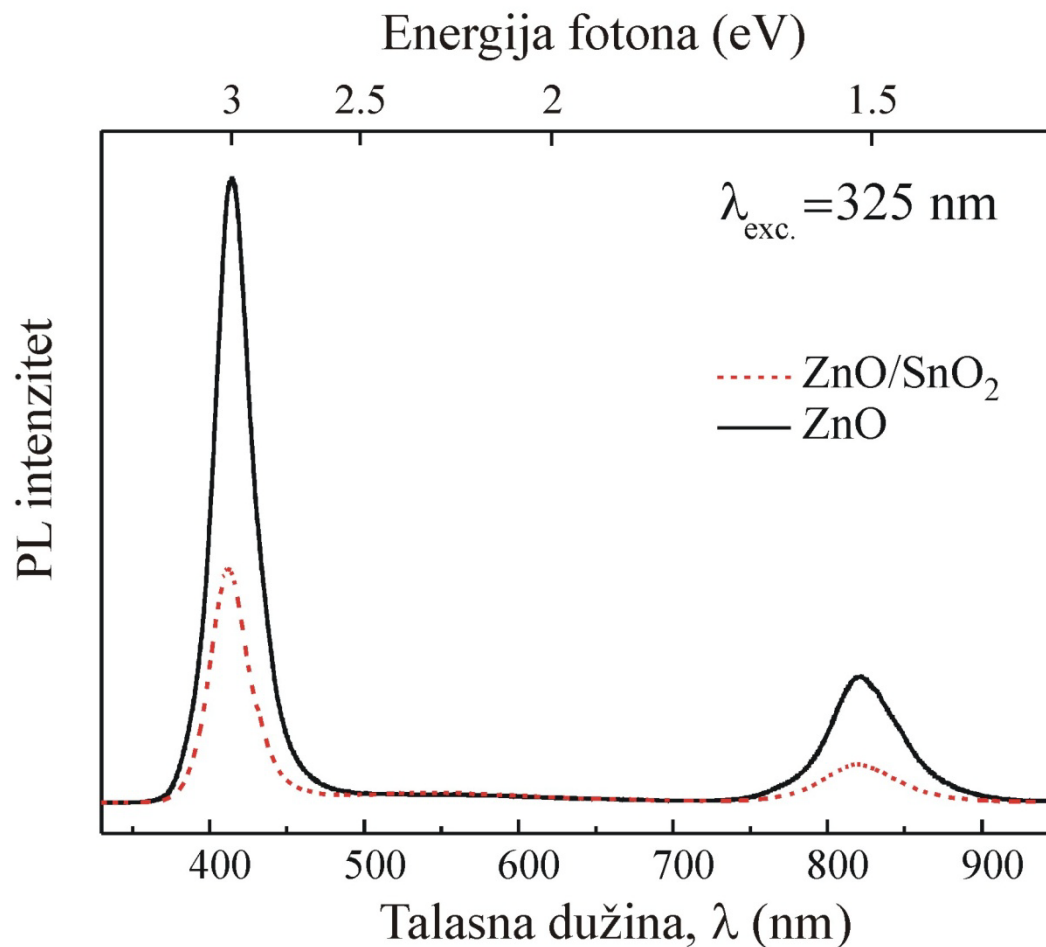
- Rendgenostrukturna, XRD
- Skenirajuća elektronska mikroskopija, SEM
- Raman spektroskopija
- Difuzna-refleksiona spektroskopija, DRS

❖ Kinetika fotokatalitičke razgradnje u prisustvu dobijenog katalizatora:

- Metoda tečne hromatografije, HPLC sa UV/Vis spektrometrom kao detektorom

Strukturna i optička karakterizacija ZnO/SnO₂ katalizatora

➤ Fotoluminescentna (PL) merenja:

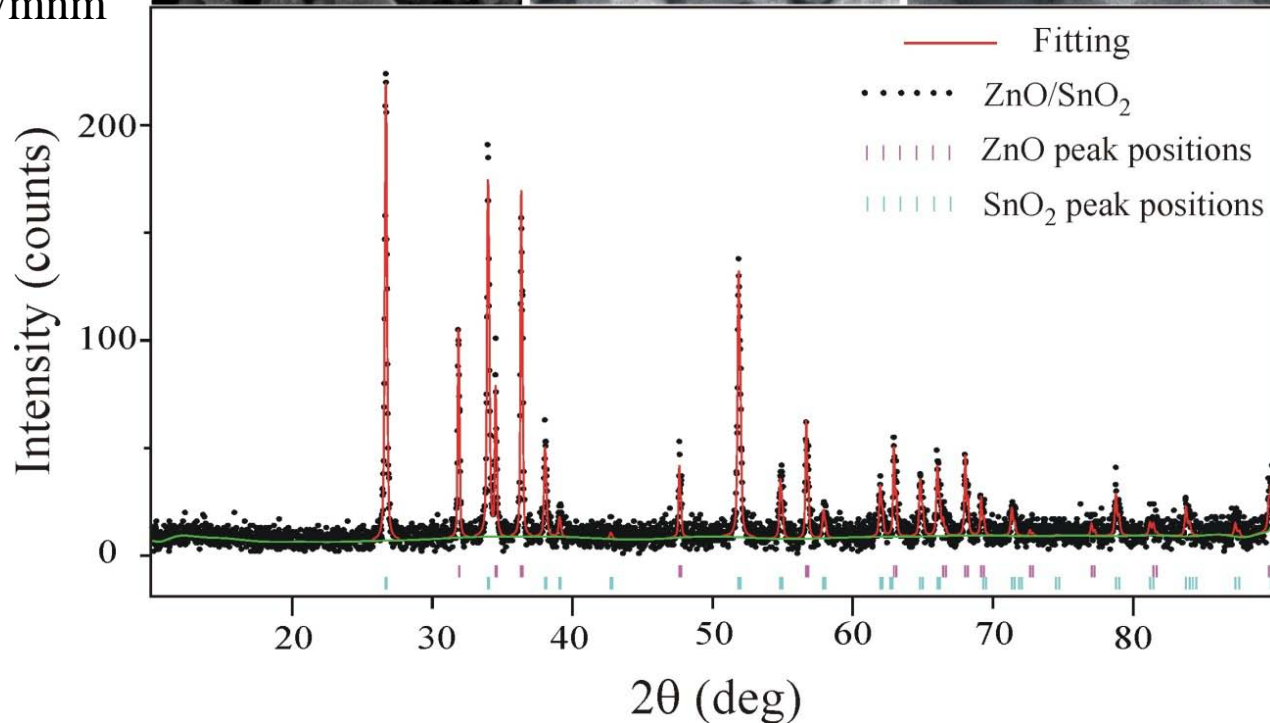
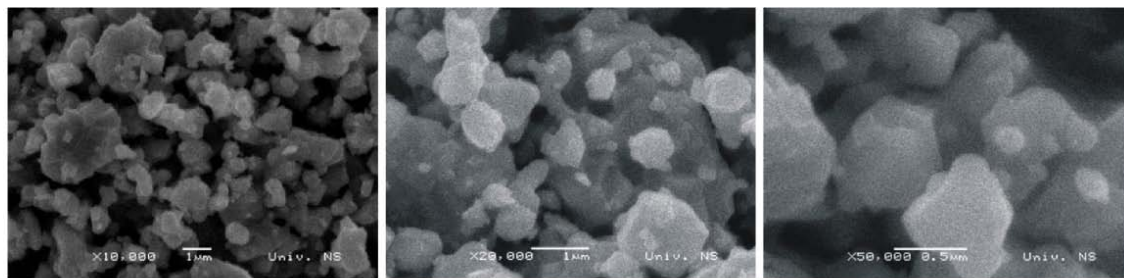

Strukturna i optička karakterizacija ZnO/SnO₂ katalizatora

➤ XRD i SEM analiza:

✓ ZnO: JCPDS 36-1451,
heksagonalna struktura, P6₃mc

✓ SnO₂: JCPDS 41-1443,
tetragonalna struktura, P42/mmm

Strukturna i optička karakterizacija ZnO/SnO₂ katalizatora

➤ Rietveld fitovanje (GSAS programski paket): parametri rešetke, koordinate atoma, maseni udeo pojedinih faza u smeši:

ZnO (wt.% = 0.53167)	Atom	X	Y	Z	F
$a = b = 3.2508(9) \text{ \AA}$	Zn (site: 2b)	0.3333(3)	0.6666(7)	0	1
	O (site: 2b)	0.3333(3)	0.6666(7)	0.3830	1
$c = 5.2086(4) \text{ \AA}$					
SnO ₂ (wt.% = 0.46833)	Atom	X	Y	Z	F
$a = b = 4.7395(2) \text{ \AA}$	Sn (site: 2a)	0	0	0	1
	O (site: 4f)	0.3071(0)	0.3071(0)	0	1
$c = 3.1876(8) \text{ \AA}$					

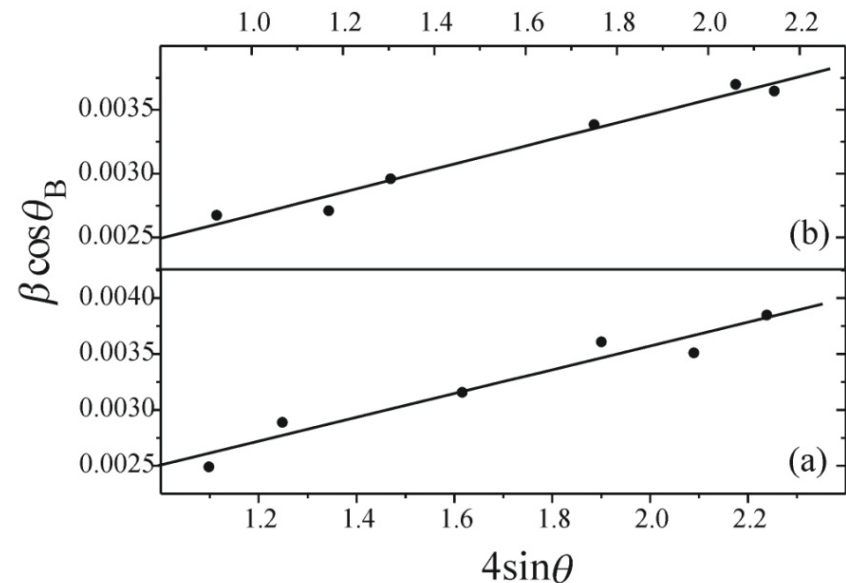
➤ Williams – Hall analiza: prosečna veličina kristalita i mikronaprežanje unutar rešetki:

✓ Veličina kristalita: ZnO = $96 \pm 15 \text{ nm}$
SnO₂ = $78 \pm 5 \text{ nm}$

✓ Mikronaprežanja unutar rešetke:

$$\text{ZnO} = (1.07 \pm 0.13) \cdot 10^{-3}$$

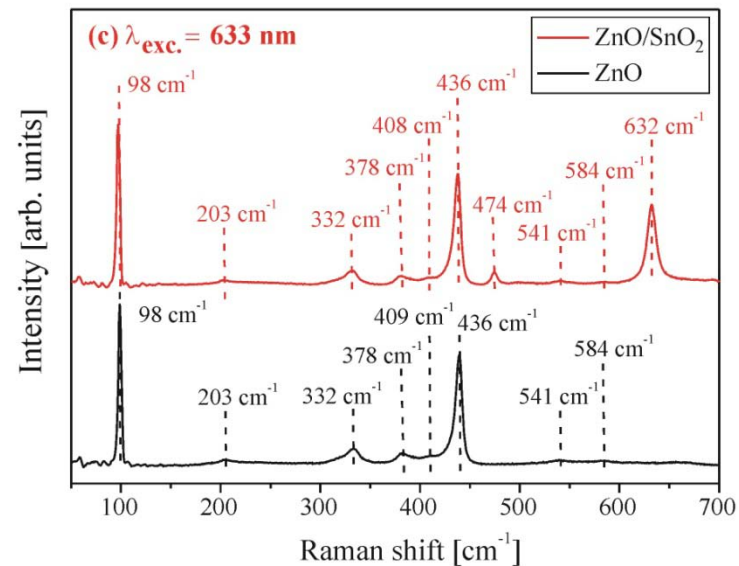
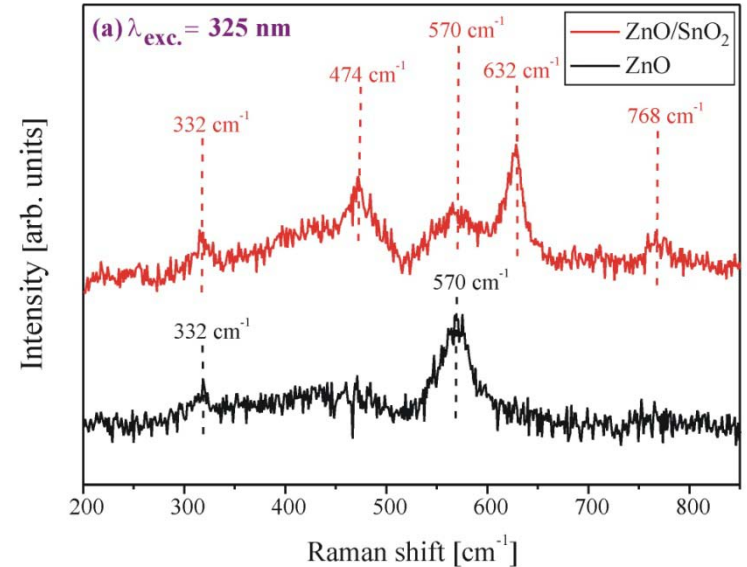
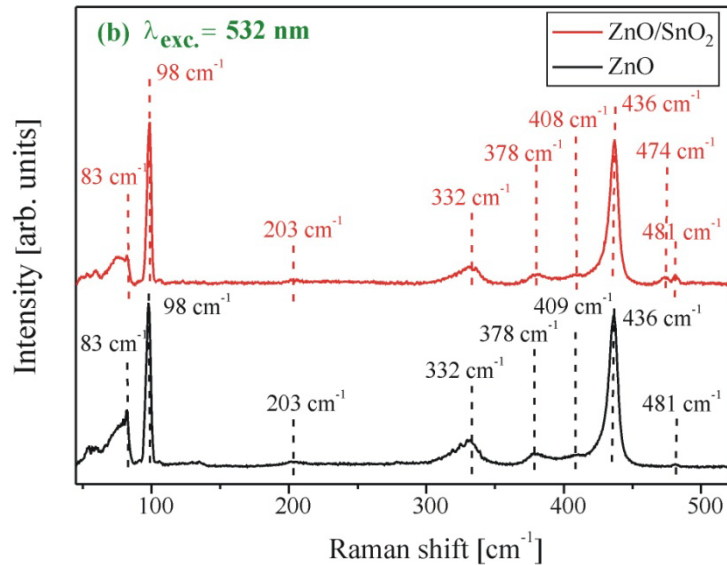
$$\text{SnO}_2 = (9.1 \pm 0.8) \cdot 10^{-4}$$

Strukturna i optička karakterizacija ZnO/SnO₂ katalizatora

➤ Raman analiza:

Strukturna i optička karakterizacija ZnO/SnO₂ katalizatora

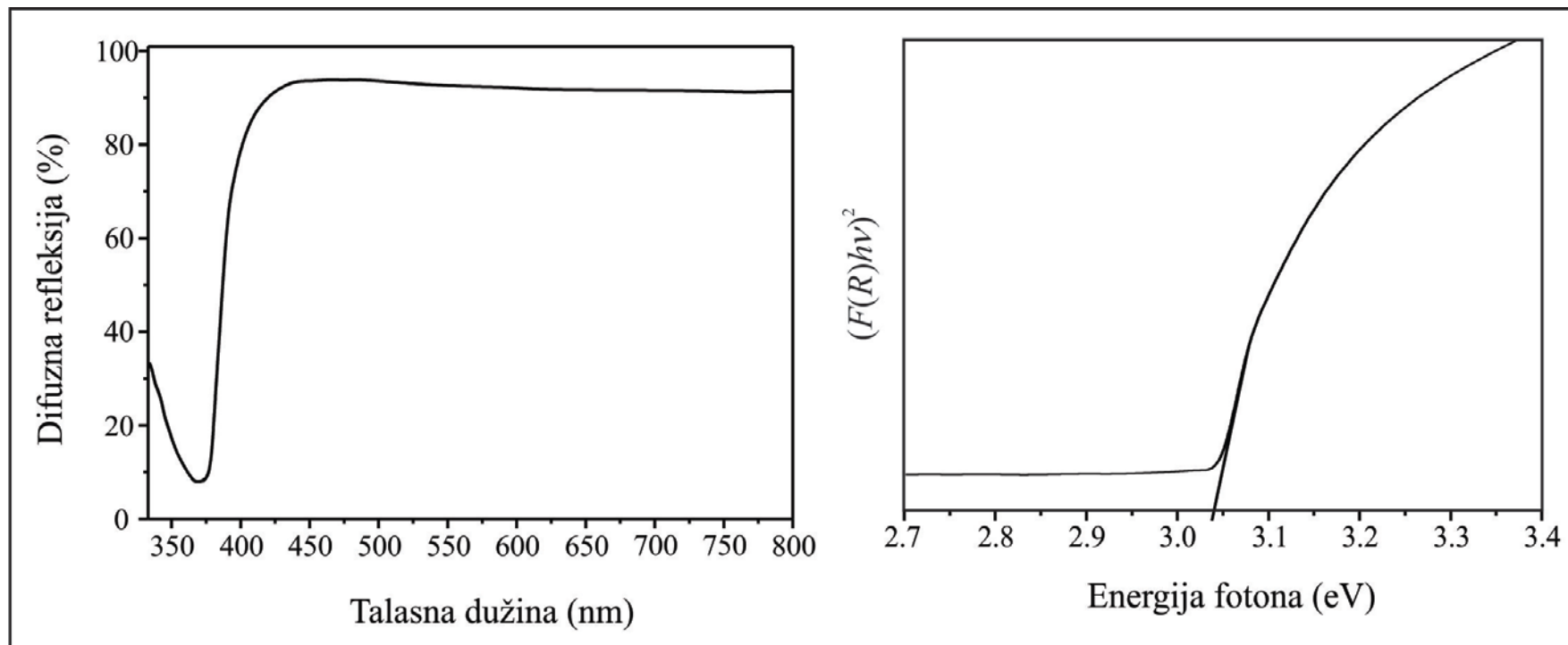
➤ Raman analiza:

Polazni ZnO		Mešani oksidni katalizator ZnO/SnO ₂		Simetrija vibracionih modova	
λ_{ext} [nm]	Rs [cm ⁻¹]	λ_{ext} [nm]	Rs [cm ⁻¹]	ZnO	SnO ₂
532	83	532	83	New	
532	98	532	98	E ₂ ^{low}	
532	203	532	203	2TA; 2E ₂ ^{low}	
532	332	532	332	E ₂ ^{high} -E ₂ ^{low}	
532	378	532	378	A ₁ (TO)	
532	409	532	408	E ₁ (TO)	
532	436	532	436	E ₂ ^{high}	
		532	474*		E _g
532	481	532	481	2LA	
633	541	633	541	2B ₁ ^{low} ; 2LA	
325	570	325	570	A ₁ (LO)	
633	584	633	584	E ₁ (LO)	
		633	632*		A _{1g}
		325	768*		B _{2g}

Strukturna i optička karakterizacija ZnO/SnO₂ katalizatora

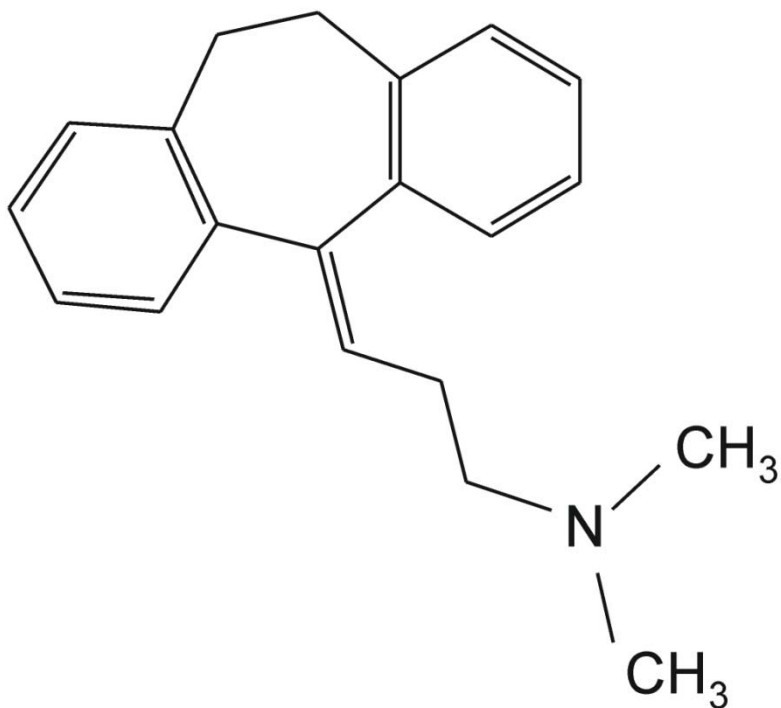
➤ Difuzno-refleksiona spektroskopija:

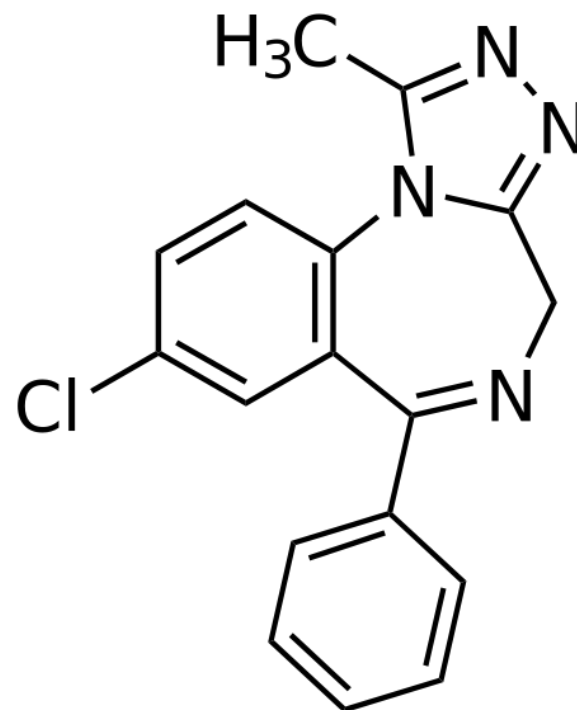
Kubelka-Munk: $[F(R) \cdot hv]^2 = f(hv)$

$$E_g = 3.04 \text{ eV}$$

Fotokatalitička razgradnja farmaceutski aktivnih jedinjenja:

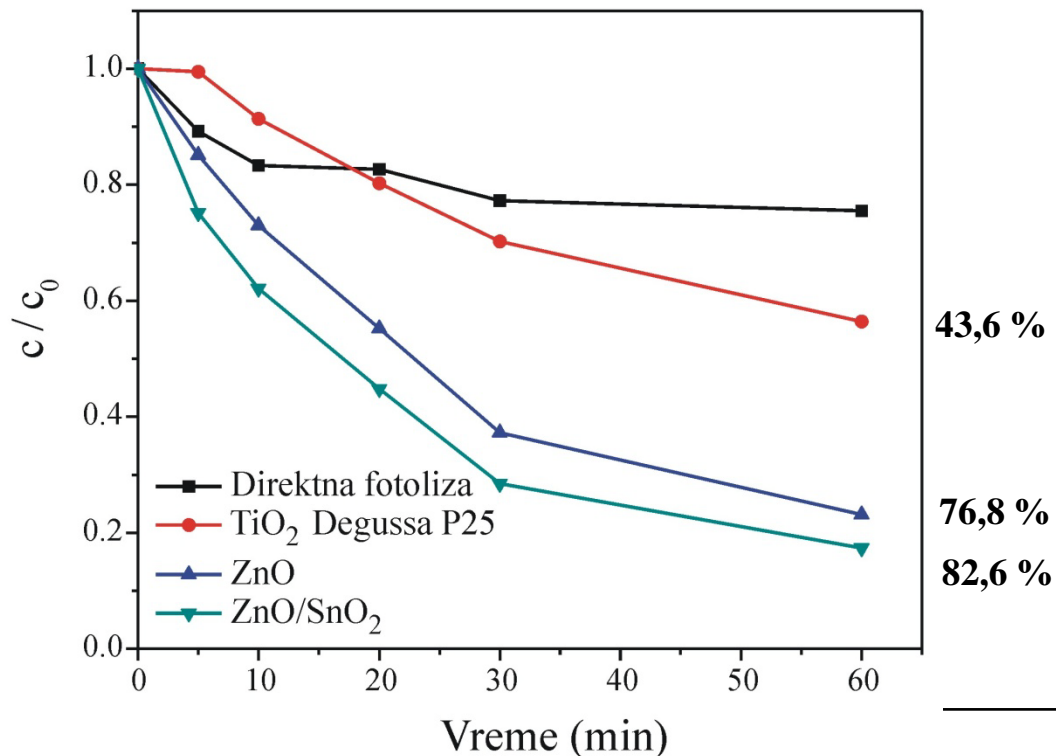

AMITRIPTILIN

ALPRAZOLAM

Fotokatalitička razgradnja AMITRIPTILINA

✓ Kinetika fotolitičke i fotokatalitičke razgradnje amitriptilina (0.03 mmol/L) pod dejstvom SSZ i u odsustvu/prisustvu katalizatora koncentracije 1.0 mg/mL

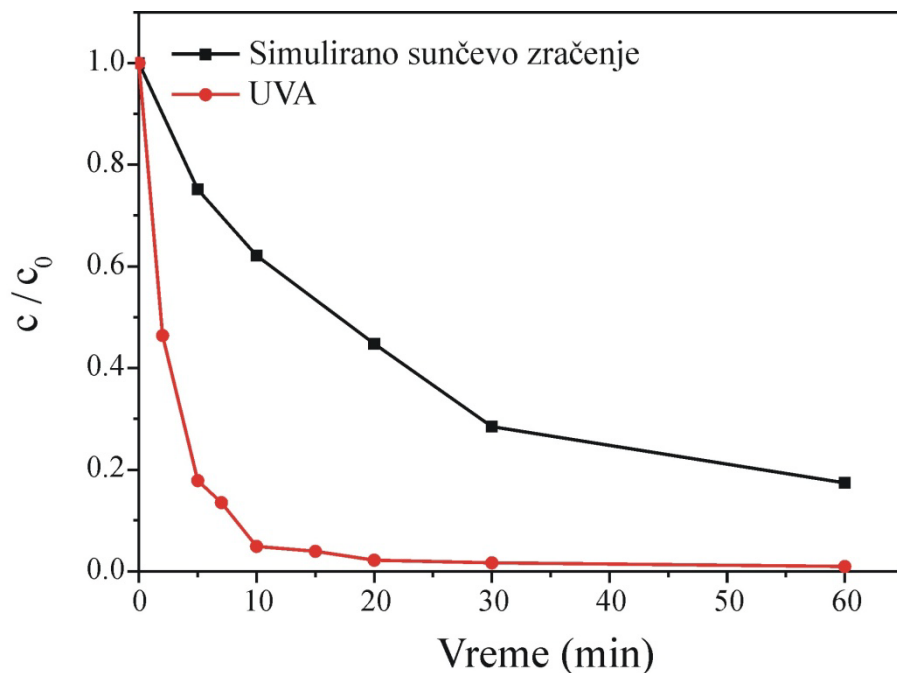
43,6 %

76,8 %

82,6 %

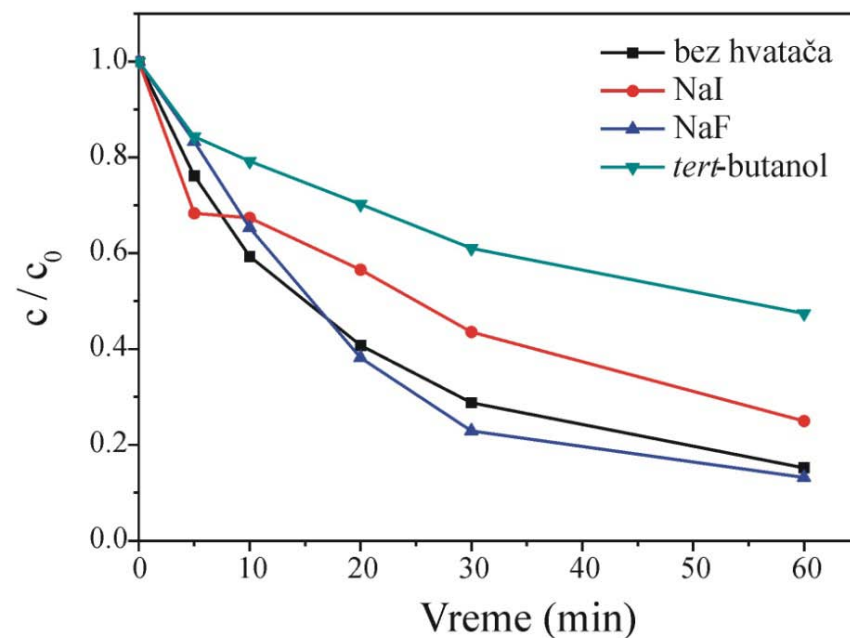
	$k' \times 10^2$ (min ⁻¹)	r
Direktna fotoliza	0.89	0.612
TiO ₂ Degussa P25	1.17	0.927
ZnO	2.96	0.998
ZnO/SnO ₂	3.91	0.973

Fotokatalitička razgradnja AMITRIPTILINA

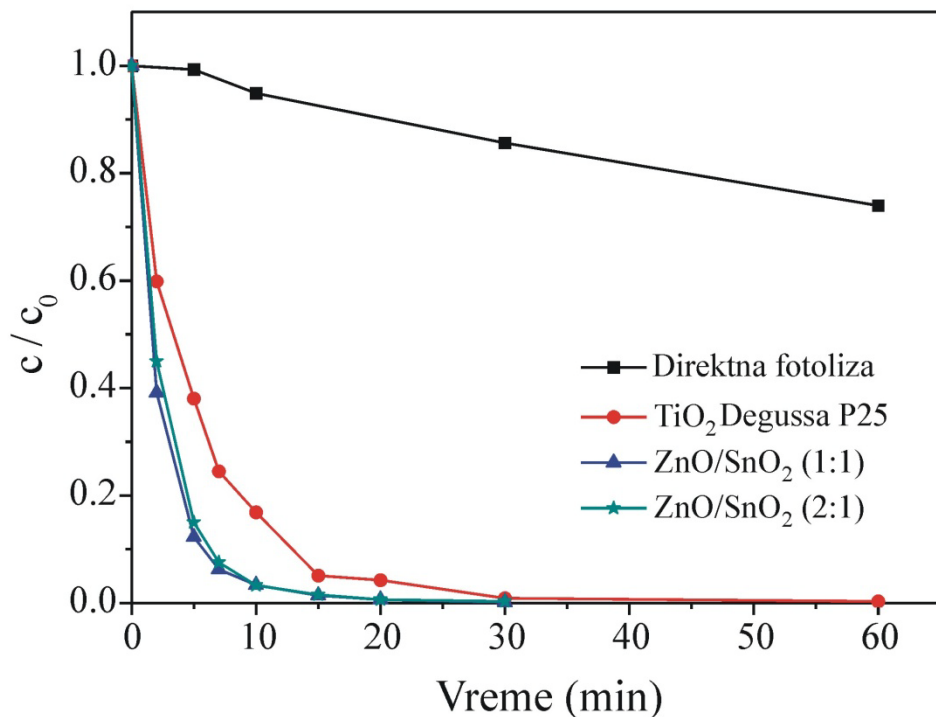

✓ Efekat dodavanja hvatača (0.03 mmol/L) - supstanci koje imaju poseban afinitet prema h^+ , $\bullet OH$ (absorbovanih, slobodnih) radikala i njihov efekat na fotorazgradnju amitriptilina (0.03 mmol/L) pod dejstvom SSZ i prisustva katalizatora (1.0 mg/mL)

✓ Kinetika fotokatalitičke razgradnje amitriptilina (0.03 mmol/L) pod dejstvom SSZ i UVA zračenja u prisustvu katalizatora koncentracije 1.0 mg/mL

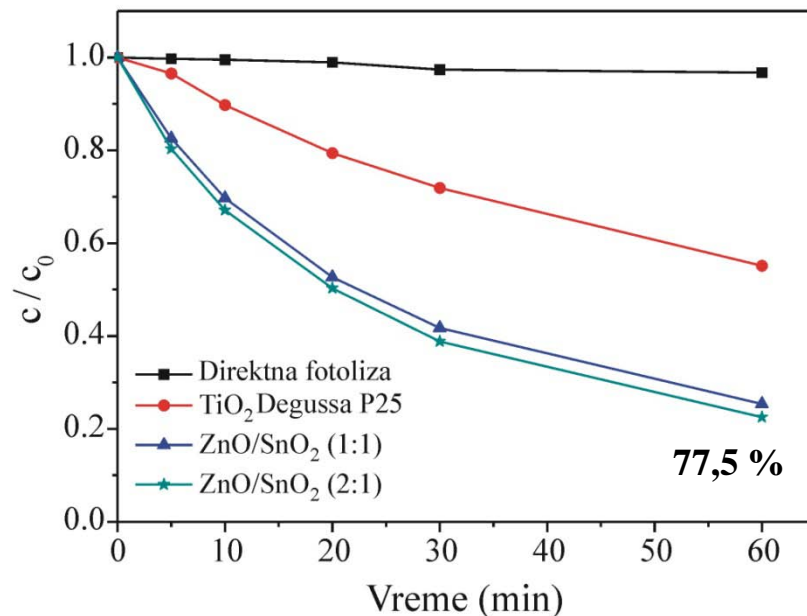

Fotokatalitička razgradnja ALPRAZOLAMA

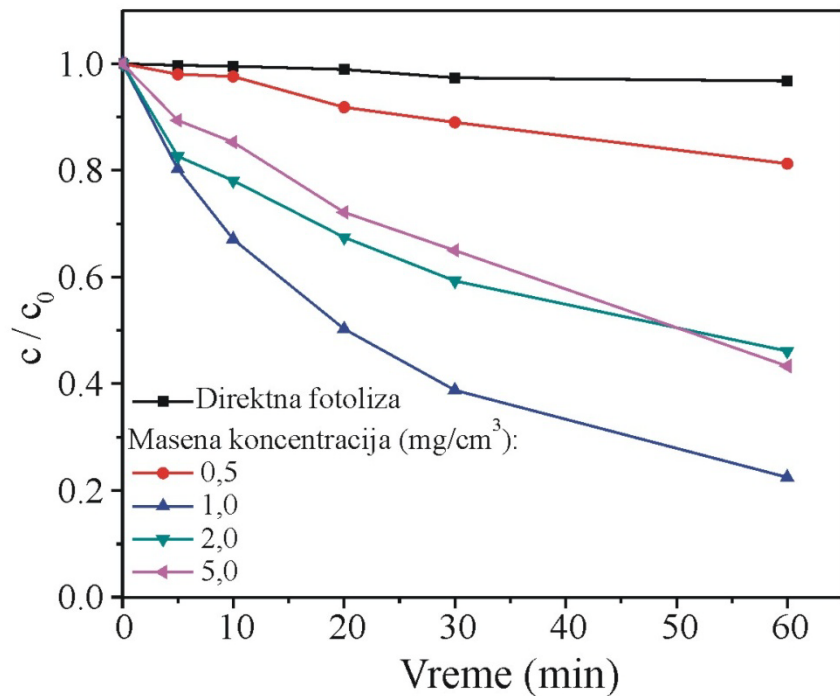

✓ Kinetika fotolitičke i fotokatalitičke razgradnje alprazolama (0.03 mmol/L) pod dejstvom SSZ zračenja u odsustvu/prisustvu katalizatora koncentracije 1.0 mg/mL

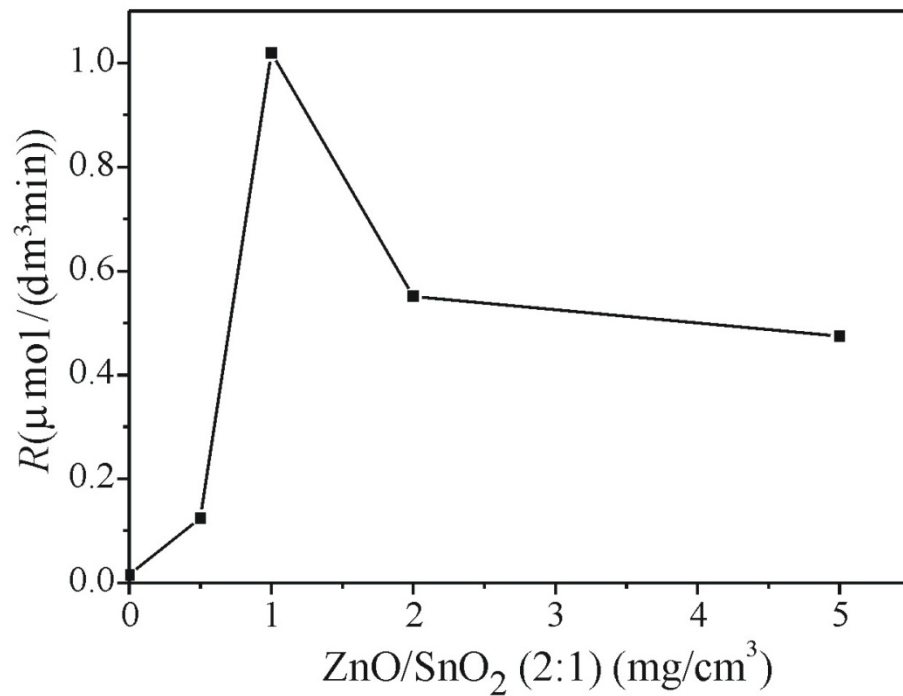
✓ Kinetika fotolitičke i fotokatalitičke razgradnje alprazolama (0.03 mmol/L) pod dejstvom UVA zračenja u odsustvu/prisustvu katalizatora koncentracije 1.0 mg/mL

Fotokatalitička razgradnja ALPRAZOLAMA

✓ Kinetičke krive

✓ Brzina fotorazgradnje određena za 20 min ozračivanja

✓ Uticaj masene koncentracije ZnO/SnO₂ katalizatora na efikasnost fotorazgradnje alprazolama (0.03 mmol/L) primenom SSZ

Zaključak

- Niska cena polaznih komponenti, jednostavna, jeftina metoda pripreme predstavlja veliku prednost pri izboru metoda i materijala u nekoj budućoj strategiji primene viših procesa oksidacije – fotokatalitičkih procesa za prečišćavanje otpadnih voda
- Veća efikasnost mešanih kuplovanih cink-kalaj-oksidnog katalizatora u odnosu na do sada najviše korišten katalizator (TiO_2 Degussa P25) potvrđuje ideju da ovi materijali treba da budu materijali izbora za ovu vrstu primene

Objavljeni radovi:

1. T.B. Ivetić, N.L. Finčur, B.F. Abramović, M.R. Dimitrievska, G.R. Štrbac, K.O. Čajko, B.B. Miljević, Lj.R. Đaćanin, S.R. Lukić-Petrović, *Environmentally friendly photoactive heterojunction zinc tin oxide nanoparticles*, **Ceramics International 42 (2016) 3575-3583.**
2. T. Ivetić, N. Finčur, B. Abramović, G. Štrbac, S. Lukić-Petrović, *Mogućnost primene mešanih nanokristalnih oksidnih fotokatalizatora u razgradnji aktivnih komponenata lekova, potencijalnih zagađivača voda u slivu Dunava na području Vojvodine*, 11 **Međunarodno savetovanje „Rizik i bezbednosni inženjering - Kopaonik 2016.”, 25.-27. januar 2016. godine**, Kopaonik, Republika Srbija, Zbornik radova, str. 39-44.

Hvala na pažnji